

Korespondence Jana Marka Marciho z Kronlandu

Editoři: Kateřina Šolcová – Magda Králová – Zdeněk Žalud

Praha, Filosofia 2024. 646 s.

V ediční řadě „Studie a prameny k dějinám myšlení v českých zemích“ vyšel v loňském roce dvacátý čtvrtý svazek, tentokrát věnovaný Janu Markovi Marcimu z Kronlandu (1595–1667), profesorovi lékařství na pražské univerzitě a polyhistorovi. Jádrem edice tvoří Marciho listy adresované slavnému učenci žijícímu v Římě Athanasiu Kircherovi, které jsou uchovány v archivu papežské univerzity Gregoriana. Již dříve se tímto souborem zabýval Josef Smolka, na jehož práci navázali editoři recenzovaného svazku. Doplnili ji ovšem o další známé listy psané Marcim či jemu adresované, dochované v rukopisné či tištěné podobě. Ze známých listů nebyly vydány všechny, do výboru, který čítá 61 dopisů, nebyly zařazeny dedikační listy a listy administrativní povahy.

Samotné edici předchází několik stručných úvodních kapitol. První rekapituluje Marciho život a přináší základní přehled početné sekundární literatury. O málokterém českém autorovi 17. století můžeme říci, že o něm byly napsány tři monografie a vydány dva sborníky. Proto je pochopitelné, že životopisná kapitola uvádí jen to nejnutnější a řadu podrobností najdeme spíše na konkrétních místech v komentářích jednotlivých listů. Další oddíl první kapitoly shrnuje Marciho široké odborné zájmy i to, jak se odrážejí v editované korespondenci. S ohledem na zaměření jeho korespondenčních partnerů se zde méně objevuje lékařství, více pak orientální jazyky (zejména arabština), v té době oblíbená steganografie (šifrování) a matematika. Zajímá se dle výpovědi listů také o jezuitské zámořské misie a popis cest.

Druhá kapitola informuje v úvodu o raně novověkém listu jako literárním žánru a o formách a funkcích učenecké korespondence. Poté podává stručnou charakteristiku editovaného souboru listů, stručně hodnotí jejich formu včetně písáckých rukou a podává přehled o způsobu dochování jednotlivých dopisů. Rovněž podrobně popisuje dosavadní bádání včetně výčtu listů, které dosud budily největší zájem – patří k nim Marciho dopis astronomovi Galileu Galileimu nebo list Kircherovi pojednávající o záhadném Voynichově rukopise, který byl nějaký čas součástí Marciho knihovny.

Třetí kapitola je věnována Marciho korespondenčním partnerům, zejména Athanasiu Kircherovi, Janu Caramuelovi (pouze zde máme zachované navazující listy obou pisatelů), G. A. Kinnerovi z Löwenthurnu a dalším pisatelům, kteří jsou zastoupeni spíše jednotlivinami. Přehled uzavírá seznam osob, s nimiž si Marci prokazatelně psal, listy se však nezachovaly nebo nebyly zatím objeveny. Medailony jednotlivých korespondentů jsou napsány velmi čtivě a fundovaně. Snad jen v případě Jana Caramuela by bylo vhodné seznámit čtenáře alespoň stručně se závěry

novějších výzkumů, které zpochybňují jeho přídomek „z Lobkovic“, pod nímž je v obecně dostupných zdrojích stále uváděn.

Samotná edice je ukázkou velmi kvalitního zpřístupnění historického pramene. Obsahuje české i anglické registry listů, latinské originály s paralelními překlady a podrobné komentáře. Je třeba ocenit pečlivý přístup, s nímž vydavatelé přistoupili k vydání textů, které v dnešní době nejsou zcela srozumitelné ani odborníkům z oblastí, jimiž se Marci zabýval (mechanika, matematika apod.); leckterá místa byla pro překlad nepochybně velmi obtížná. V podstatě se jedná o průkopnickou práci v daném oboru a nezbývá než doufat, že tento typ edic a překladů, pro něž je v bohemikální literatuře mnoho pramenného materiálu, bude pokračovat. Někdy je, možná vzhledem k tomu, že překladatelů bylo více, možné pozorovat nejednotnost v terminologii, například v překládání adjektiva „illustrissimus“, kde je – zejména v oslovení – asi vhodnější častěji užívaný překlad „nejjasnější“ než ojedinele používané „skvělý“ (zejména ve slovním spojení „Skvělý prelát“ na s. 529). To jsou však pouze drobnosti, které nijak neubírají celku na sdělnosti a přístupnosti a nijak nezmenšují zásluhu vydavatelů na zpřístupnění díla. Uznání si rozhodně zaslouží grafická úprava publikace, kde k větší přehlednosti přispívá dvojbarevný tisk, a navíc jsou kromě Marciho vlastních náčrtků zařazeny i další ilustrace, které text vhodně doplňují.

Editori připouštějí, že další doklady Marciho korespondence mohou být v budoucnu objeveny, zde by bylo možná dobré prověřit zmínky v soupisech Paula Oskara Kristellera (např. v *Iter Italicum* III., s. 187 eviduje v Královské knihovně v Kodani sbírku listů pod signaturou Thott 1291, kde je mezi odesílateli uveden i „Marcus Marci a Kronland“).

Edice Marciho korespondence je přínosná nejen pro zájemce o studium myšlení 17. století, pro něž je především určena, ale i pro badatele, kteří se zajímají o rudolfínské sbírky. Najdeme v ní informace o kontaktech Marciho a jeho švagra Dionysia Miseroniho, který měl přístup k císařským sbírkám, nebo doklady o tom, že se v Marciho době ještě používaly astronomické přístroje Tychona Brahe, které Rudolf II. odkoupil od jeho dědiců. Sbírka listů poskytuje také kvalitní materiál pro průzkum Marciho literárního stylu a rozdílného přístupu k jednotlivým adresátům.

Marta Vaculínová

Filosofický ústav Akademie věd ČR, Praha
vaculinova@ics.cas.cz